

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
СРЕДНО УЧИЛИЩЕ • ХРИСТО БОТЕВ • гр. Враца

1822 2018
1907

Враца 3000 Канцелария: (092) 62 21 75 www.hristobotev.org
ул. "Ген. Леонов" № 37 Директор: (092) 62 35 49, (0888) 720 810 e-mail: hrbotev@mail.bg

ПРОГРАМА

**ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА РАВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ И ПРИОБЩАВАНЕ
НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ ОТ УЯЗВИМИ ГРУПИ
ЗА УЧЕБНАТА 2018/2019 ГОДИНА**

**Програмата е приета от Педагогическия съвет на проведено заседание на
12.09.2018 с протокол № 17 и утвърдена със Заповед на директора № РД-12-2626/
14.09.2018г.**

ВЪВЕДЕНИЕ

Уязвими са онези лица и групи, които търпят ограничения по отношение на участието им в социалния живот и ползването на социални права. Уязвимите групи не успяват да получат достъп или да се възползват от възможностите, които предлагат обществото и икономиката, и стават жертва или попадат в ситуация на риск от социално изключване. Причините за това са различни и разнообразни като: живот в крайна бедност или ниски доходи и материални лишения; социални и психологически фактори; недостъпна среда; здравни и възрастови проблеми; липса или недостатъчни социални умения и образование; отношение към тях, основано на предразсъдъци; липса, ограничен достъп или неадекватни услуги и т.н

Уязвимите групи ученици имат право на зачитане, уважение и закрила от закона. Отношението на СУ „Христо Ботев“-Враца към тях е основано на признаване на тяхната равнопоставеност и равни възможности. За нас те са важна и пълноценна част от обществото и затова работим за тяхната социална интеграция и социално включване.

В СУ „Христо Ботев“-Враца уязвимите групи ученици се приемат като хора със способности и потенциал, а не като хора единствено с проблеми и ограничения.

Училищната програма за равен достъп до образование работи в посока за изграждане на среда за:

- разгръщането на потенциала на всеки ученик за личностно развитие, както и успешна реализация и социализация;
- по-високо качество и по-добър достъп до образование;
- ранна превенция на обучителни затруднения;
- включващо обучение на ученици със специални образователни потребности (СОП);
- включващо обучение и социално включване на ученици с девиантно поведение;

НОРМАТИВНА ОСНОВА НА УЧИЛИЩНАТА ПРОГРАМА

- Стратегия за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства (2015 – 2020)
- 2000 Европейската социална харта /ревизирана/;
- 1992 – Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи и първия допълнителен протокол към нея;
- 1970 – Международният пакт за граждански и политически права и Международния пакт за икономически, социални и културни права;
- Национална стратегия за хората с увреждания 2016 – 2020 г.
- Законът за предучилищното и училищно образование;
- Стандарт за приобщаващото образование.

Настоящата училищна програма има за цел да защити правата и интересите и да предостави равни възможности за приобщаване на учениците от уязвими групи, както и ефективното прилагане на училищни политики за подобряване качеството на живот на хората с увреждания, недопускане на дискриминация по признак „увреждане“, осигуряване на равни възможности, пълноценно и активно участие във всички области на училищния живот.

СУ „Христо Ботев“-Враца е институция, която спазва препоръките на Съвета на Европа, отправени към всички организации да работят активно в областта на интегрирането на хора с увреждания и уязвими групи.

Определение и принципи на приобщаващото образование

Приобщаващото образование е процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всеки ученик и на разнообразието от потребности на всички ученици чрез активизиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за развитие и участие на учениците във всички аспекти на живота на общността.

Принципи:

1. гарантиране на правото на всеки ученик на достъп до училище най-близо до неговото местоживееене и на правото му на качествено образование;
2. гарантиране на достъпа на всеки ученик до подкрепа за личностно развитие в зависимост от неговите индивидуални потребности;
3. прилагане на диференцирани педагогически подходи, ориентирани към интересите и стимулиращи мотивацията на ученика, съобразени с възрастовите и социалните промени в живота му и адаптирани към способността му да прилага усвоените компетентности на практика;
4. приемане и зачитане на уникалността на всеки ученик;
5. равнопоставеност и недопускане на дискриминация в процеса на обучение;
6. сътрудничество между всички участници в процеса на приобщаващото образование – училище, ученик, семейство, общност и институции.

Училищната програма има за цел:

1. да осигури оценяване на индивидуалните потребности на ученика за подкрепа в личностното развитие.
2. да осигури физическа, психологическа и социална среда за развитие на ученици, попадащи в категорията „Деца в риск“.
3. да приложи мерки в работата с учениците, насочени към превенция на тормоза и насилието и преодоляване на проблемното поведение
4. да открива и развива силните страни на ученика, които се нуждаят от стимулиране.

АНАЛИЗ НА УЧИЛИЩНАТА СРЕДА

През последните години в училището има все повече ученици с различни традиции и културни норми, което налага изграждането на един нов комплекс от умения за общуване, а така също и познания за възможните точки на различие и начините за тяхното преодоляване, за толерантност към другите и към самите себе си. Срещата с различни хора и с различни култури често е трудна, но с известни усилия тя би могла да бъде особено обогатяваща и ползотворна.

В училището се предприемат политики в областта на:

- интеркултурното образование;
- умението за общуване с представители на различни култури;
- съзнателно възпитаване на толерантно отношение.

Особено важно се оказва обучението на учителите, които са решаващ фактор при възпитанието на подрастващото поколение.

В СУ „Христо Ботев“-Враца се създават условия за достъпна качествена грижа за учениците, така че техните родители да могат да търсят възможности за образование и успешна реализация. При децата в училищна възраст се обръща особено внимание на

семейството като част от образователния процес. Съществува паралел между интеркултурното образование и образованието на ученици със специални образователни потребности. И в двата случая потенциалните ползи за обществото от преодоляване на пречките пред приобщаването на различните са огромни, а в същото време потенциалните рискове от игнорирането или дискриминирането биха могли да бъдат още по-сериозни.

Ключовата роля на образованието за изграждането на една по-висока култура на толерантност и приобщаване се състои в ранното образование, достъпно за всички, независимо от социалноикономическия им статус и интелектуалните им умения и възможности.

Обхващането на всяко дете с увреждане в училищна възраст в образователната система и изграждането на съответната подкрепяща среда за него е основна дейност за достъп до качествено образование. В резултат от изпълнението на дейностите по изграждане на подкрепяща среда в училище нараства броят на интегрираните деца и ученици със специални образователни потребности, ресурсните учители и другите специалисти, които подпомагат интегрираното обучение.

Подкрепа за личностното развитие

На учениците в Средно училище „Христо Ботев“ - Враца се предоставя обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие.

ОБЩАТА ПОДКРЕПА за личностно развитие в училището гарантира участие и изява на всички ученици в класната стая и може да включва:

1. екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти;
2. допълнително обучение по учебни предмети;
3. допълнително консултиране по учебни предмети;
4. кариерно ориентиране на учениците;
5. занимания по интереси;
6. библиотечно-информационно обслужване;
7. грижа за здравето;
8. осигуряване на общежитие;
9. поощряване с морални и материални награди;
10. дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;
11. дейности за превенция на обучителните затруднения, включително логопедична работа.

Общата подкрепа за личностно развитие се основава на анализ на информацията и наблюденията на обучението и развитието на всеки ученик.

Обсъждането на информацията се прави от класния ръководител, съвместно с учители, които преподават на ученика в срокове, определени със заповед на директора.

Въз основа на анализа се определят учениците, за които е необходимо да се предоставя обща подкрепа за личностно развитие.

Стъпките за осъществяване на общата подкрепа са онагледени в таблица 1. Дейностите с конкретния ученик се вписват в дневника на класа в раздел *Дейности за*

обща подкрепа за личностно развитие и в дневника на педагогическия съветник, логопед и др., в случай, че някой от тези специалисти ще работи с ученика.

I. ДЕЙНОСТИ ПО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ОБЩА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ В УЧИЛИЩЕ

№	СТЪПКИ	ОТГОВОРНО ЛИЦЕ	СРОК
1.	Определяне на координатор на екипите за подкрепа личностното развитие на учениците /чл.7 от пНПО/	Директор	В началото на учебната година
2.	Изготвяне на график на екипните срещи	Координатор	До края на м. септември
3.	Екипна среща на класния ръководител и учителите, преподаващи в паралелката за оценка на учениците и идентифициране на нуждаещите се от обща подкрепа /чл. 16, т.2, „а“ от пНПО/	Класен ръководител съвместно с учителите, които преподават на ученика	До 20 октомври /срокът е препоръчителен/
4.	Екипна среща между класните ръководители и координатора за набелязване на конкретни мерки за обща подкрепа за отделни учениците /чл. 16, т.2, „б“ от пНПО/	Координатор	До 20 октомври /срокът е препоръчителен/
5.	Определяне на екипи /със заповед/ за оказване на обща подкрепа за ученик /за тези ученици, които имат необходимост/	Директор	До 7 дни от установяване на необходимостта
6.	Запознаване на родителя с оценката за ученика /чл. 29, ал.3 от пНПО/	Класен ръководител	Непосредствено след изготвяне на оценката за ученика
7.	Набелязване на конкретни мерки и дейности за оказване на обща подкрепа на ученика / вписване на мерките в дневника на класа в раздел <i>Дейности за обща подкрепа за личностно развитие</i> и в дневника на педагогическия съветник, логопед и др.:/ чл.16, т.2, „б“ от пНПО	Екип за оказване на обща подкрепа на конкретния ученик	До една седмица след оценката на ученика
8.	Запознаване на родителя с планираните дейности и мерки /чл.31 от пНПО/	Екип за оказване на обща подкрепа на конкретния ученик	Непосредствено след изготвянето му
9.	Екипът на съответния ученик провежда регулярни срещи за актуализиране, промяна или прекратяване на дейностите, по време на които се води протокол. Уведомява се родител.	Класен ръководител	Регулярно в хода на учебната година
10.	Насочване на ученика към извършване на оценка на индивидуалните му потребности от ЕПЛР / чл. 32 от пНПО/	Екип за оказване на обща подкрепа на конкретния ученик	В случаите, в които не е отчетен напредък в развитието на ученика в рамките на 3-месечната работа с него

Дейностите за обща подкрепа се актуализират, променят или прекратяват след преглед на напредъка на ученика.

В случаите когато ученик получава обща подкрепа и не се отчита напредък в рамките на три месеца от началото на предоставянето на подкрепата, класният ръководител запознава родителя с необходимостта от извършване на оценка на индивидуалните потребности.

ДОПЪЛНИТЕЛНА ПОДКРЕПА за личностно развитие на учениците се предоставя въз основа на извършена оценка на индивидуалните им потребности.

Оценката се извършва от екип за подкрепа за личностно развитие на ученика, утвърден със заповед на директора на училището за конкретния ученик.

Оценката на индивидуалните потребности на ученика се извършва въз основа на анализа на информацията и наблюденията на обучението и развитието му, като се отчетат неговите: силни страни, затруднения, потенциал за оптимално развитие, участие в образователния процес и възможности за реализация.

Анализът дава възможност да бъдат идентифицирани учениците, които се нуждаят от допълнителна подкрепа.

❖ Оценката на индивидуалните потребности на учениците, за които има индикации, че са със специални образователни потребности, се извършва от психолог, логопед и ресурсен учител, съвместно с класния ръководител и с учителите, които преподават на ученика в училището. Оценяват се познавателно развитие, комуникативни умения, социални умения, физическо развитие, адаптивно поведение, психични реакции, семейно функциониране.

❖ Оценката на индивидуалните потребности на ученици в риск се извършва от педагогическия съветник в училището съвместно с класния ръководител и с учителите, които преподават на ученика в училището. Оценяват се рисковите и защитните фактори в ситуацията на ученика и неговата среда.

❖ Оценката на индивидуалните потребности на ученици с изяви дарби се извършва от класния ръководител и от учителите, които преподават на ученика в училището, съвместно с педагогическия съветник и от учителите, които обучават или тренират ученика. Оценяват се конкретните области на изяви дарби и способности.

❖ Оценката на индивидуалните потребности на ученици с хронични заболявания се извършва от психолога съвместно с класния ръководител и с учителите, които преподават на ученика в училището, с медицинския специалист в здравния кабинет в сътрудничество с личния лекар на ученика. Оценява се здравословното състояние на ученика и влиянието му върху обучението.

През учебната 2018/2019 година Средно училище „Христо Ботев“ – Враца ще осигури психолози, логопед и ресурсен учител за обезпечаване процеса на допълнителна подкрепа на учениците.

II. ДЕЙНОСТИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ДОПЪЛНИТЕЛНАТА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ СЪС СОП

Период на изпълнение	Необходими действия, отговорни лица
В началото на учебната година	Директорът определя със заповед Координиращ екип за организиране и координиране на процеса на осигуряване на общата и допълнителната подкрепа. Функции на координиращия екип – чл. 7, ал.4 от Наредбата за приобщаващото образование.
При идентифицирана необходимост и/или при подаване на заявление от родител за извършване на оценка на индивидуалните потребности на ученик	Директорът сформира Екип за подкрепа за личностното развитие (състав – съобразно конкретния случай – чл. 73 и чл. 128, ал.2 от п Наредбата за приобщаващото образование). В заповедта се определя ръководител на ЕПЛР и задълженията на всеки от членовете на екипа (функции на ЕПЛР – чл. 189 от ЗПУО и чл. 129, ал.2 от п Наредбата за приобщаващото образование).
Три заседания годишно – в началото на учебната година, края на първия учебен срок и края на учебната година	Под ръководството на координатора на ЕПЛР се изготвя Годишен график за дейността на Екипа , който се утвърждава от директора и с който се запознава родителят на ученика. В графика се включват общите срещи, които следва да са три заседания годишно – в началото на учебната година, края на първия учебен срок и края на учебната година. На заседанията е задължително присъствието на всички членове на ЕПЛР. При възникнала необходимост заседания се провеждат и извън определения график. За всяко заседание се изготвя протокол, който се подписва от присъстващите членове.
В хода на учебната година в срок до 3 месеца от разпознаване на потребността от извършване на оценка /за нови случаи/ и до 3 месеца от началото на учебната година / не по-късно от 14 дни от началото на учебната година /при стари случаи/	Оценка на индивидуалните потребности на учениците със СОП. Всеки член на екипа представя доклад (в 3-дневен срок от извършването на оценката) и попълва съответната на неговата компетентност част от Картата за оценка на индивидуалните потребности на ученика , като отделните части се съгласуват между специалистите /при нови случаи/. Родителят писмено изразява съгласието или несъгласието си с оценката на индивидуалните потребности, както и с решението за предложената допълнителна подкрепа за личностно развитие на ученика. На родителя се предоставя /при поискване/ копие на Карта за оценка на индивидуалните потребности. Координаторът на ЕПЛР докладва на директора на училището за взетите решения.
Преди провеждане на извънредното заседание	Ръководителят на екипа отправя покана за участие на родителя при извънредни заседания.
В срок от 7 дни от извършване	Директорът на училището изпраща копие на протокола с оценката и решението на ЕПЛР за всеки ученик

на оценката	със СОП до РЦПППО.
След одобрение от директора на РЦПППО на определената допълнителна подкрепа	Екипът за подкрепа за личностно развитие на ученика изготвя план за подкрепа, съобразно потребностите му.
В срок до 1 месец от извършване на оценката на необходимостта от допълнителна подкрепа	Екипът за подкрепа за личностно развитие при необходимост разработва индивидуален учебен план и индивидуални учебни програми по един или повече учебни предмети, с информираното писмено съгласие на родителя. Утвърждават се от директора на училището.
Първи учебен срок.	Работа с ученика със СОП за постигане на целите, заложи в плана за подкрепа.
В края на първия учебен срок	Екипът за подкрепа за личностното развитие проследява динамиката в развитието на ученика и при необходимост внася промени в плана за подкрепа и индивидуалните учебни програми , със съгласието на всички членове на екипа и с информираното писмено съгласие на родителя. Промените в индивидуалния учебен план и индивидуалните учебни програми се утвърждават от директора на училището. На родителя се предоставя копие /при поискване/.
В 7- дневен срок след края на първия учебен срок	Екипът за подкрепа за личностно развитие изготвя доклад до директора на училището, съдържащ оценка на развитието на ученика , на постигнатите цели и резултатите от обучението, на използваните специални педагогически средства и методи на работа, на изпълнението на плана за подкрепа на ученика.
Втори учебен срок.	Работа с ученика със СОП за постигане на целите, заложи в плана за подкрепа.
В 10- дневен срок след края на втория учебен срок на учебната година	Екипът за подкрепа за личностното развитие изготвя доклад до директора на училището, съдържащ оценка на развитието на ученика , на постигнатите цели и на резултатите от обучението, на използваните специални педагогически средства и методи на работа, на изпълнението на плана за подкрепа на ученика.

**II. ДЕЙНОСТИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ДОПЪЛНИТЕЛНАТА ПОДКРЕПА
ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ В РИСК, С ИЗЯВЕНИ ДАРБИ И С ХРОНИЧНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ**

№	СТЪПКИ	ОТГОВОРНО ЛИЦЕ	СРОК
1.	Определяне на координатор на екипите за подкрепа личностното развитие на учениците /чл.7 от пНПО/	Директор	В началото на учебната година
2.	Изготвяне на график на екипните срещи	Координатор	До края на м. септември
3.	Оценка на индивидуалните потребности на всеки ученик /събиране на информация за неговото функциониране/, съответно: <ul style="list-style-type: none"> - за ученици в риск – рисковите фактори за развитието на ученика /чл.80, ал.2 и ал. 3 от пНПО/; - за ученици с изявени дарби – конкретните области на изявени дарби и способности /чл.81, ал.1 и ал. 2 от пНПО/; - за ученици с хронични заболявания – здравословното състояние на ученика и влиянието му върху обучението. 	Членовете на Екипа на конкретния ученик	Съобразно спецификата на всеки отделен случай, но не по-късно от 3 месеца от разпознаване на потребността от извършване на оценка
4.	Запознаване на родителя с оценката за ученика	Класен ръководител	Непосредствено след изготвяне на оценката за ученика
5.	Екипна среща между класните ръководители и координатора за сформирание на екипи за всеки ученик /със заповед/	Координатор	След идентифициране на потребността за съответния ученик
6.	Изготвяне на план за подкрепа на всеки ученик /чл.83 от пНПО/	Екип	В срок от 1 месец от извършената оценка
7.	Работа с ученика за постигане на целите, заложиени в плана за подкрепа.	Екип	Първи учебен срок.
8.	Проследяване на динамиката в развитието на ученик. Внасяне - при необходимост, на промени в плана за подкрепа	Екип	В края на първия учебен срок
9.	Извършване на консултативна дейност с учениците и	Екип	В хода на учебната година

	техните родители за приемане и приобщаването им в училището/класа.		
10.	Изготвяне на доклад до директора на училището, съдържащ оценка на развитието на ученика, на постигнатите цели и на резултатите от обучението, на използваните специални педагогически средства и методи на работа, на изпълнението на плана за подкрепа на ученика.	Екип	В 10-дневен срок след края на втория учебен срок на учебната година

III. ДЕЙНОСТИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ ВЪТРЕШНАТА МОТИВАЦИЯ НА УЧЕНИЦИТЕ, ИЗВЪН ОПРЕДЕЛЕНИЕТ В ЧЛ. 45, Т. 8 ОТ НПО

№	СТЪПКИ	ОТГОВОРНО ЛИЦЕ	СРОК
1.	Осъществяване на връзка и координация на сътрудничеството: - между училището и семейството - между семейството и обкръжението на ученика	Класен ръководител Педагогически съветник	през учебната година
2.	почистване на класната стая (под, цокли, чинове, столове, уборка на стаята и под плотовете, поливане на цветята); уборка на двора, прилежащите места и междублоковите пространства, които са в непосредствена близост до двете бази на училището; помощ на учителите в група при обедното хранене на учениците от ЦОУД; почистване на входното и етажните фойета, коридори, физкултурен салон, актова зала; грижа за зелените площи в двора на училището (окопаване и боядисване на дръвчета, уборка на тревните площи, почистване на листа, сняг и др.); участие в подготовката на декори и реквизит за училищни тържества и празници; подреждане на учебна литература	ЗДУД Класен ръководител Педагогически съветник Отговорници по класове	през учебната година
3.	Включване на ученици-членове на УС в обученията за превенция на употребата на психоактивни вещества към ПИЦ-Враца.	Педагогически съветници	през учебната година

4.	Обучение на принципа „Връстници обучават връстници“.	Членове на УС	през учебната година
5.	Участие на членове на УС в тематични родителски срещи във връзка с превенция от употреба на психоактивни вещества.	Класни ръководители Членове на УС	през учебната година
6.	Позитивна обратна връзка чрез навременна похвала към конкретни ученици, спазващи задълженията си по ПДУ, участващи в училищни и извънучилищни дейности, доброволчески инициативи, добри постъпки, поведение и други добри дела.	Класен ръководител	Пред целия клас в началото на всеки час на класа В началото на всяка родителска среща

Обяснителни бележки

Проблемите в поведението на ученика може да се изразяват в трудности в общуването с връстници, изолация и социално отдръпване, агресивни прояви и конфликти, психично страдание, липса на напредък в обучението, бягства от училище.

Социалното изключване на ученика може да се изразява в занемареност на грижите към него, отпадане или отказ от обща или от допълнителна подкрепа за личностно развитие в училището, отказ от предоставяне на социални услуги в общността или от предоставяне на грижи в специализирана институция, наличие на насилие и на риск.

"Дете или ученик в риск" е дете или ученик:

а) без родителска грижа или чиито родители са починали, неизвестни, лишени са от родителски права или родителските им права са ограничени;

б) жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унижително отношение или наказание във или извън семейството му;

в) в опасност от увреждане на неговото физическо, психическо, морално, интелектуално и социално развитие.

"Дете или ученик с изявени дарби" е дете или ученик с трайни способности и постижения в областта на науката, изкуството или спорта, надвишаващи постиженията на неговите връстници.

Програмата за предоставяне на равни възможности и за приобщаване на учениците от уязвими групи се изготвя за учебната 2018/2019 година.